

2025. január 10. péntek – 5785. tévét 10.

www.frankel.hu

péntek kabalat szabat 18:00 | gy. gy. 15:55 | szombat 10:00 | havdala: 17:06

80/6

VÁJHI

(I. Mózes 47.28. – 50.26.)

וַיְחִי

A 147 éves Jákob elbúcsúzik fiaitól és megáldja őket, miután megfogadtatta Józseffel, hogy nem Egyiptomban, hanem Kánaánban temeti el. A hetiszakasz végén 110 éves korában József is meghal, miután megesketi testvéreit, hogy a szabadulás során vigyék magukkal koporsóját. Ezzel zárul Mózes első könyve.

Pénteken, holnap beköszönt a Hanukát követő első böjtnap. Ebben a zsinagógai évben Assarah b'Tevet (azaz Tévét hó tizedike) január 10-re esik. Pénteken hajnaltól (5:50) napnyugtáig (16:41) böjtölünk emlékezve arra, hogy Nabukadnecár ezen a napon kezdte meg Jeruzsálem ostromát. Vesztegzárral vették körül a babilóniaiak a várost, egy madár sem repülhetett át a zordon falak fölött. Éhségre ítélték a város védőit. Másfél évig tartott a hősök ellenállása. Ennek emlékére e napot bölcseink böjtnapnak hirdették, amelyet "A tizedik böjtnek" neveztek el. Tévét 10 (עשרה בטבת) böjttel, gyászolással és bűnbánattal telik. Napkelte után napnyugtáig nem eszünk, nem iszunk, s az erre a napra vonatkozó speciális imákat is hozzáadjuk a szokásos imádságokhoz. Mivel ez ún. kis gyásznapi, a Halacha mentesíti a böjt alól a betegeket, a terhes és szoptató nőket, akiknek nehezükre eshet a böjt. Mindazonáltal dicséretes cselekedet betartani az összes böjti megszorítást, kivéve a bőr cipő viselésének tilalmát, sőt a fürdés is megengedett. A böjtnapon Tórát olvasunk reggel is, este is. A Tévét tizedikével elkezdődött folyamat betetőzése a Szent város és templomának lerombolása. Munkatilalom ezen a napon nincsen, az imákba különleges, böjti szakaszokat illesztnek be. A Szentély pusztulásával, a churbánnal kapcsolatban négy böjtöt írtak elő bölcseink. Ezek: Tisri másodika, Tévét tizedike, Támuz tizenhetedike, Áv hó kilencedike. Az elmúlt időszakban ezt a napot nyilvánították a "Kaddish Napjává", hogy ekkor emlékezzünk a Holokauszt áldozataira is, mert sajnos a legtöbbször úgy veszték oda, hogy nem maradt, aki Kaddish-t mondott volna értük.

"és élt". Mármint Jákob 17 évet Egyiptomban. Éveinek száma 147 volt. Megbetegedett, közeledett halála. Érdekes, hogy az első szó az életről szól – és élt – a szidra egésze pedig Jákob utolsó napjairól, regél. A magyarázatok azt mondják, minden gyászjelentés lényegében híradás valaki életéről. Hiszen ha meghalt, bizonyára élt, alkotott, cselekedett. Jákob élete nehéz volt, küzdelmes, vargabetűkkel teli, mégis elégedetten távozott, megtért őseihez, hiszen ágyánál felsorakoztak fiai, akik mind vallották a legfontosabb imánk szövegét, "halljad Izrael, az Örökkévaló az I.ünk, az Örökkévaló egyetlen egy." E szótatot nem hallhatta fiaitól Ábrahám, sem Izsák, Jákob fiai ebben egységet alkottak. Jákob gyermekének tekintette József két fiát, akiknek részt ígért Kánaán földjéből. Megáldotta a fiúkat, előbb a fiatalabb Efráimot, majd Menőset. József azt hitte, apja téved, de ő megnyugtatta, tudja, mit cselekszik "nagy nép lesz Menőse is, de Efráim nagyobb". A vers, amellyel megáldja a fiakat, ma is szokásos áldásszöveg, "veled áldjon Izrael, mondván, tegyen téged I.n olyanná, mint Efráim és Menőse ... angyal, aki megóvott minden bajtól, áldja meg a fiúkat..." Jákob ezután kérte valamennyi fiát, és szótatot intézett hozzájuk. Volt ebben áldás, de intés, feddés is és a jövőre nézve utalás, prófétáció. Majd meghagyta fiainak, hogy vigyék ősei temetkezési helyére a Makpéla barlangjába, ahol Leát is eltemették. Elvitték arra a helyre kívánsága szerint és József fájdalmában hét napos gyászt rendezett atyja tiszteletére (innen származik a síva ma is élő szokása, szabálya). József is megeskette fiait, hogy amikor megemlékszik róluk a Teremtő, és kivezeti Izrael fiait Egyiptomból, ne hagyják ott, hanem vigyék magukkal csontjait. Valószínű József megérezte a jövőt, a rabszolgaságot, a kivonulást, az Exodust. József kérését Izrael fiai teljesítették, és Sekem városába temették el, miután bevonultak Kánaán országába.

Jákob és József haláláról szól. Jákob már tizenhét éve élt Egyiptomban, amikor halálát közeledni érezte. Akkori szokás szerint meg akarta áldani övéit halála előtt. Először az Egyiptomban született két unokáját, Efráimot és Menásét vezették eléje. Efráimnak nagyobb jövőt jósolt, mint testvéreinek. Valóban, Efráim sorából került ki Józsuá, a honfoglaló. És ez a törzs képviselte az elszakadt tíz törzset, és róla nevezték el az északi államot, amikor az Salamon halála után elszakadt Júdeától. Jeremiás próféta az északi tíz törzs megváltását is hirdeti, amikor így szól: "Kedves gyermekem, Efrájim: valahányszor emlékszem rá, bensőm remeg az izgalomtól. Ezért megkönnyörülök rajta, így szól az Örökkévaló". Jákob e szavakkal áldotta meg unokáit: "Veletek áldassék meg Izrael, mondván, tegyen Isten olyanná, mint Efrájim és Menáse". Mind a mai napig így áldja meg az apa fiúgyermekait a péntek esti kiddus előtt. Miután Jákob megáldotta unokáit, mentegetőzött József előtt, hogy anyját, Ráchelt, nem a Máchpéla barlangjában, hanem a bét-lechemi út mentén temette el. A Biblia nem beszél el a mentegetőzés részleteit, de a Midrás kiegészíti a tórai részletet. Így szól a midrási legenda: Amikor az Első Szentély pusztulása után Izrael fiai Babilóniába mentek száműzetésbe, elvonultak Ráchel sírja előtt. A száműzöttekért Izrael nagyjai imádkoztak: az ösatyák, Mózes és Áháron, Dávid király. Isten nem hallgatta meg őket. Akkor az ösanya, Ráchel könyörgött a Teremtőhöz, és az ő imája meghallgatásra talált. A Midrás Jeremiás próféta szavaira hivatkozik: "Hangos szó hallatszik, Ráchel siratja gyermekeit. Így szól az Örökkévaló: Térítsd el hangodat a sírástól és szemedet a könnyektől, mert eredménye lesz imádnak; gyermekeid visszatérnek az ellenségtől, visszatérnek országuk

határához”. Miért erősebb Ráchel anyánk imája Izráel összes vezetőinek imájánál? A nép vezetői Mózesről Jeremiásig mind telve voltak népük iránt érzett szeretettel. E szeretet vezérelte őket akkor is, amikor korholták a népet. De az anya sohasem korhol, még ha gyermekei meg is érdemlik. Amikor Jezsajás próféta vigasztalja Izráelt, így szól: “Miként az anya vigasztalja fiait, úgy vigasztallak én titeket és megvigasztalódtok Jeruzsálemben”. Az ősatyák sírhelye, Machpéla barlangja, Izráel szent helye. De Ráchel sírja, a szeretett és szerető őszanya szelleme a zsidó nép legszentebb öröksége. A zsidó legendákban és népdalokban, a “Jiddische Máme” lett a fia életéért vérző és imádkozó Ráchel szimbóluma. Az ő siralma, az ő együttérző bánata és imája hozza el mindnyájunk számára “a gyermekek visszatérésének” megváltó óráját. Hetiszakaszunk József halálával fejeződik be. Halála előtt megerősíti fogadalmát testvéreinek, hogy nem érez haragot irántuk a múlt miatt, mert Isten küldötteit látja bennük. Hitet tesz amellel, hogy az Örökkévaló visszavezeti az utódokat Kánaán földjére. Majd megesketi testvéreit, hogy halála után az ő holttestét is temessék el az Ígéret Földjén. Az egyiptomi kivonulás alkalmából Izráel fiai valóban magukkal vitték József koporsóját, és eltemették őt Söchem városában. Ráchel fia visszatért hazájába...

József őszintén megbocsátott testvéreinek, és nem kívánta bántani őket. Ő el tudta engedni a múltat, testvérei azonban nem tudták feldolgozni tettüket. Kis híján meggyilkolták, végül eladták rabszolgának az öccsüket, akiről hosszú éveken át hihették, hogy odaveszett. Ezek alatt az évek alatt végig hazudtak az apjuknak József hollétéről. A súlyos bűnt manipulációval, elfedéssel súlyosbították. Közben végig dolgozott bennük valamiféle lelkiismeret-furdalás, ez legalábbis Jehudá és Reuven esetében kétségtelennek tűnik. A bűnelkövetők közül azok, akikben van lelkiismeret, akár traumatizálódhatnak is attól, amit tettek. A testvérek, úgy tűnik, azzal küszködtek, hogyan tudnának felelősséget vállalni, jóvátenni mindazt, amit még utólag lehet, elfogadni önmagukat egy komoly bűn elkövetőjének és ezzel a tudattal hasznosan együttélni. A jóvátételmentes múlt helyett az alakítható jövőre koncentrálnak. Soha nem tudták, úgy tűnik, igazán elhinni, hogy József tényleg megbocsáthatott nekik, tele voltak szorongással, mert ők maguk nem tudták elfogadni saját, bűnös múltjukat. Ebben József sem tud segíteni nekik. Apjuk halála, a gyász, a veszteség és a vele, az eltávozottal szemben érzett lelkifurdalás különösen felerősíthette szorongásaikat, szégyenüket. Azért különösen nehéz mindez, mert a bűntudatuk indokolt. Meg kellene találniuk az önfelmentés és a saját bűntudatuk által okozott traumatizáltság bénultsága közötti középutat. A külső béke megszületik, József biztosítja a testvéreit, hogy tőle nem kell tartaniuk. Kérdés, hogy a belső békéjüket hogyan tudják megtalálni. Hogyan lehet felelősen és aktívan együttélni a bűntudattal, mit lehet kihozni belőle? – ezt a kérdést teszi fel a hetiszakasz kapcsán Ira Korinow rabbi.

A **haszid** szövegmagyarázat alappillére az archetipikus gondolkodás, amely szerint a biblikus történetek nem történelmi, hanem egzisztenciális vagy pszichológiai igazságot közölnek. A Tóra alapvetően nem történelemkönyv, és nem törvénykönyv (hiszen azok a sokkal későbbi rabbinikus források), hanem elsősorban lélektükör. „És a lényeg hogy a Tóra szavai mögött minden korban és időben megértsük az Örökkévaló akaratát, hogy mit akar minden egyes pillanatban, ezidő szerint, ebben a korban. És a Tóra szavaiból fény árad Izrael szívébe, hogy megértsék az Örökkévaló akaratának mélységét, mindig az adott idő szerint.” A vallásos egzisztencializmus egyik legeredetibb gondolkodója, R. Mordeháj József Leiner – a haszid Izbica-Radzin dinasztia alapító rebbéje – tipológiájában a két egymással szemben álló fő pólust József és Jehudá személye jelképezi. A „József, az igazságos” vagy „József, az igaz ember” – József hácádik – nagyjából Kierkegaard etikus típusának felel meg, míg Jehudá a vallásos típusnak, aki „meztelenül áll” az Örökkévaló előtt. A két típus természetesen áll konfliktusban egymással, „mert az életet rendszerező elv, amit az Örökkévaló Efráimban [i.e. József fiában, azaz Józsefben] helyezett, az a jog és vallástörvény állandó vizsgálata, anélkül, hogy elmozdulna attól, [...] Jehudá életének gyökere pedig az, hogy állandóan az Örökkévalóra szegezze tekintetét, és ne viselkedjen konszenzus-alapú megszokásból: ha tegnap valamiképp tett, akkor sem hagyatkozik rá ma, csak arra, hogy az Örökkévaló majd újra megvilágítja akaratát. Ez pedig bizony esetenként a háláchá megszegésére kötelezi majd, mert ‘itt az ideje az Örökkévalóért cselekedni, [szegjétek meg a Tórát!’]” A midrásra támaszkodó hetiszakaszmagyarázatban azt tanítja az Izbicer Rebbe, hogy amíg Jákov élt, nem tudták a fiak, kit szeret jobban az apjuk, mert minden időben más-más fiúval foglalkozott, mindig másikkal időzött — mindenkiel saját igényei szerint. Azonban a halálos ágyán mondott áldás felfedte, hogy Jehudá előtt kell majd a többinek leborulni, mert ő áll a legközelebb apja szívéhez. Józsefnek szokása volt vendégül látni az egész családot, azonban Jehudá „előléptetése” miatt nem hívta meg a testvéreket, ugyanis feloldhatatlannak tartotta a kettejük közti feszültséget: ha Jehudát ülteti az asztalfőre, azzal megtöri az egyiptomi társadalmi és politikai rendet; maga pedig hogyan ülhetne az asztalfőn, amikor tudja, hogy Jehudá lesz a király? Így aztán egymagában ült házában, ami rosszhiszemű félreértések sorozatát indította el. Az Izbicer szerint Józsefnek nem szabadott volna megfutamodni az asztalfőtől — hiszen az adott szituációban ő volt az uralkodó —, sem az igazságtól, ugyanis „szívében tudnia kellett volna, hogy Jehudá nagyobb nála.” Leiner üzenete – a Tőle megszokott módon - egy paradoxon. Nem az emberek alkotta rendszerek — az etika, a jog, a háláchá — jelenlegi fontosságát és létjogosultságát vitatja, csupán kizárólagosságukat és megkérdőjelezhetetlenségüket. Egzisztencialista felfogásában Jehudá autenticitása felülírja ezeket, a „Jehudai” spontaneitás által vezérelt messiási utópiában pedig a szervezett vallásosság épp ezért értelmét veszti, mert Izráel gyermekei szívük mélyéből, „tudattalanul” is az Örökkévaló akaratát kívánják majd.

HÍREK A VILÁGBÓL

<p>Blinken szerint nagyon közel a megállapodás a Gázai övezetben a tűzszünetről. https://bzsh.hu/2025/01/09/blinken-szerint-nagyon-kozel-a-megallapodas-a-gazai-ovezetben-a-tuzszunetrol/</p>
<p>Úgy emlékezzünk Keleti Ágnesre, hogy ünnepeljük az életét! https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/megemlekezesek/ugy-emlekezzunk-keleti-agnesre-hogy-unnepeljuk-az-eletet</p>
<p>Avi Nir-Feldklein, Izrael magyarországi nagykövete a Heti TV műsorában beszélt Magyarország és Izrael kapcsolatáról, az Európai Unióval való együttműködésről, a Közel-Kelet biztonsági helyzetéről és a modern antiszemitizmus elleni küzdelemről. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/a-diplomacia-a-biztonsag-es-izrael-szerepe-az-europai-unioban</p>
<p>Egy történelmi zsinagóga is leégett a Kaliforniában pusztító erdőtűzben. https://kibic.hu/2025/01/09/egy-tortenelmi-zsinagoga-is-leegett-a-kaliforniaban-pusztito-erdotuzben/</p>
<p>Trump iráni illetve közel-keleti várható politikája és a találgatások. https://ujkelet.live/2025/01/09/trump-irani-illetve-kozel-keleti-varhato-politikaja-es-a-talalgatasok/</p>
<p>Felmérés: Az északról kitelepítettek közel fele bizonytalan, hogy visszatérjen-e otthonába. https://izraelinfo.com/2025/01/07/felmeres-az-eszakrol-kitelepitettek-kozel-fele-bizonytalan-hogy-visszaterjen-e-otthonaba/</p>
<p>Izraeli katonák megtalálták két túszt holttestét a Gázai övezetben. https://telex.hu/kulfold/2025/01/08/izrael-palesztin-konfliktus-gazai-ovezet-tusz-idf</p>
<p>Hollandiában közzétették annak a több mint 400 ezer embernek a nevét, akik náci kollaboránsok lehettek a német megszállás alatt. https://444.hu/2025/01/03/elerhetove-tettek-tobb-mint-400-ezer-nevet-akik-naci-kollaboransok-lehettek-hollandia-nemet-megszallasa-alatt</p>
<p>Trump ismét a pokollal fenyegeti a Hamászt, de nem mondja meg, hogy mit tervez tenni ellene. https://hu.euronews.com/2025/01/09/trump-hamasz-gaza-tuszok-tuzszunet-izrael</p>
<p>Izrael még nem tudja, meddig marad és mihez kezd a földig rombolt Gázai övezettel. https://hvg.hu/360/20250109_gazai-haboru-tartos-izraeli-jelenlet-elszigetelt-hamasz-eltero-elvarasok</p>
<p>Trump poklot ígért a Hamásznak az izraeli túsztok miatt. https://bzsh.hu/2025/01/08/trump-poklot-igert-a-hamasznak-az-izraeli-tuszok-miatt/</p>
<p>Agyrém, de igaz: Izrael-ellenes aktivisták „vadásznak” pihenő izraeli katonákra. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/hirek-lapszemle/agyrem-de-igaz-izrael-ellenes-aktivistak-vadasznak-pihenő-izraeli-katonakra</p>
<p>Az Amnesty International felfüggeszti az izraeli tagszervezetét, mert utóbbi elutasította a „palesztin népirtásról” szóló jelentését. https://www.szombat.org/politika/az-amnesty-international-kizarta-izraeli-tagszervezetet</p>
<p>A filmvásznon elevenednek meg az első frankfurti Auschwitz-per jegyzetei. https://kibic.hu/2025/01/09/a-filmvasznon-elevenednek-meg-az-első-frankfurti-auschwitz-per-jegyzetei/</p>
<p>Terrortámadás megghiúsítása, Dzszenin és műveletek Szíriában. https://ujkelet.live/2025/01/09/terrortamadas-meghiusitasa-dzszenin-es-muveletek-sziriban/</p>
<p>A Cahal bejelentette, hogy ma este három keleti irányból indított drónt fogott el. https://izraelinfo.com/2025/01/09/szazak-tiltakoznak-a-haboru-ellen-es-a-tuszok-hazahozatalat-kovetelik-hirszuret/</p>
<p>19 éves női túsztól tett közzé videót a Hamász. https://telex.hu/kulfold/2025/01/05/19-eves-noi-fogolyrol-tett-kozze-videot-a-hamasz</p>
<p>Nem tetszenek mindenkinek az iszlamista hangulatú változtatások a szíriai alaptantervben. https://444.hu/2025/01/03/nem-teszenek-mindenkinek-az-iszlamista-hangulatu-valtoztatasok-a-sziriai-alaptantervben</p>
<p>A Fővárosi Törvényszék döntést hozott a Lózszy Tamás kontra Magyarországi Autonóm Orthodox Izraelita Hitközség (MAOIH) ügyben. https://www.szombat.org/politika/birosagi-hirek-a-magyar-ortodoxia-haza-tajarol</p>
<p>A Scotland Yard betiltotta a BBC székháza elé szervezett Palesztina-párti tüntetést. https://telex.hu/kulfold/2025/01/09/scotland-yard-tuntetes-bbc-zsinagoga</p>
<p>Páncéltörő rakétákkal ostromolják a Gázai-övezetet a palesztinok. https://bzsh.hu/2025/01/07/panceltoro-raketakkal-ostromoljak-a-gazai-ovezetet-a-palesztinok/</p>
<p>A beeri kibuc újjáépítése. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/a-beeri-kibuc-ujjaepitese</p>
<p>Több mint két év és számos próbálkozás után sikerült a libanoni parlamentnek megválasztania az új államfőt csütörtökön, a szavazás értelmében Joseph Aun, a hadsereg eddigi főparancsnoka kerül az elnöki székbe. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/az-uj-libanoni-allamfo-elkotelezett-az-izraellel-kotott-tuzszunet-tiszteletben-tartasa-mellett</p>
<p>A Gettó Szíve – Megemlékezés a budapesti gettó felszabadításának 80. évfordulója alkalmából. https://kibic.hu/2025/01/07/a-getto-szive-megemlekezes-a-budapesti-getto-felszabaditasanak-80-evforduloja-alkalmabol/</p>

Drónsapás és új elnök Libanonban, házrombolás és RPG leadás Júdea és Szamáriában.
<https://ujkelet.live/2025/01/09/droncsapas-es-uj-elnok-libanonban-hazrombolas-es-rpg-leadas-judea-es-szamariaban/>

Vér. <https://izraelinfo.com/2025/01/09/ver/>

Netanjahut nem tartóztatják le, ha Lengyelországba utazik az auschwitzi haláltábor felszabadulásának évfordulójára. https://hvg.hu/vilag/20250109_benjamin-netanjahu-elfogatoparancs-izrael-lengyelorszag-auschwitz-evfordulo